

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ТЕРИТОРІЙ

Викладач: к.е.н., доц. Дугієнко Наталя Олександрівна

Кафедра: міжнародної економіки, природних ресурсів та економіки міжнародного туризму,
V корп. ЗНУ, ауд. 119

E-mail: dugienkonata@ukr.net

Телефон: (061) 228-76-29 (кафедра), 228-76-13 (деканат)

Інші засоби зв'язку: Moodle (форум курсу, приватні повідомлення)

Освітня програма, рівень вищої освіти		Економіка та управління ринком землі бакалавр					
Статус дисципліни		Вибіркова					
Кредити ECTS	5	Навч. рік	2022-2023	Рік навчання	4	Тижні	11
Кількість годин	120	Кількість змістових модулів¹		8		Лекційні заняття –22 Практичні заняття –10 Самостійна робота – 88	
Вид контролю	залік						
Посилання на курс в Moodle			https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=15306				
Консультації:			Щочетверга, 9-35-10-55 або за домовленістю чи ел. поштою				

ОПИС КУРСУ

Метою курсу «Соціально-економічний розвиток територій» є надання знань студентам про об'єктивні закономірності, реальні процеси та специфічні особливості розвитку територій в ринкових умовах, а також формування практичних навичок аналізу сучасного стану соціально-економічного розвитку територій, виявлення диспропорцій у розвитку його елементної бази та розробка заходів по їх подоланню. Дисципліна «Соціально-економічний розвиток територій» розрахована на один семестр і основними завданнями її вивчення є: - розглянути взаємозв'язок між економічним зростанням та соціальним розвитком територій; - описати основні глобальні проблеми та висвітлити актуальність та пріоритети ефективного розвитку територій; - дати визначення поняття економічного зростання регіону та регіональному розвитку як головного чинника і показника суспільного прогресу та його місце у регіональній підсистемі; - проаналізувати соціо-економічну систему територій як сукупність соціальної, економічної, підсистем, гармонійно об'єднаних у ціле, що породжує нову якість територіального розвитку; - розглянути теорії регіональної економіки.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У разі успішного завершення курсу студент **зможє:**

1. Розробляти, обґрунтовувати і приймати ефективні рішення з питань розвитку соціально-економічних систем та управління суб'єктами економічної діяльності.
2. Розробляти соціально-економічні проекти та систему комплексних дій щодо їх реалізації з урахуванням їх цілей, очікуваних соціально-економічних наслідків, ризиків, законодавчих, ресурсних та інших обмежень.

¹ 1 змістовий модуль = 15 годин (0,5 кредита ECTS)

3. Обґрунтовувати та приймати управлінські рішення й спроможність забезпечувати їх результативність.
4. Обґрунтувати власну точку зору, толерантно вести себе під час дискусії; вирішувати як абстрактні так і конкретні, реальні проблемні ситуації господарського життя.
5. Використовувати набуті знання в реальному житті.

ОСНОВНІ НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ

Презентації лекцій, плани семінарських занять, методичні рекомендації до виконання індивідуальних дослідницьких завдань та групових творчих проектів розміщені на платформі Moodle: <https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=15306>

КОНТРОЛЬНІ ЗАХОДИ

Поточні контрольні заходи:

Поточний контроль передбачає такі *теоретичні* завдання:

- Усне опитування і обговорення джерел наукової і професійної літератури (статті, презентації, тези, підручники).
- Короткі тести/контрольні роботи за пройденим матеріалом.

Поточний контроль передбачає такі *практичні* завдання:

- Обґрунтування ситуаційних завдань.
- Презентація власних досліджень.

Підсумкові контрольні заходи:

Теоретичний підсумковий контроль (max 20 балів) – виконання залікової роботи. Залікова робота містить 20 тестових завдань, кожне з яких оцінюється в 1 бал (проводиться онлайн на платформі Moodle). Перелік питань, за якими складено тестові завдання, див. на сторінці курсу у Moodle: <https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11343>

Захист індивідуального завдання (max 20 балів). Індивідуальне завдання з «Економіка сільських територій та сільськогосподарського землекористування» передбачає підготовку доповіді та презентації щодо сучасних методів раціонального використання ресурсів агросфери для досягнення сталого розвитку сільських територій. Захист відбувається на практичному занятті. З методичними рекомендаціями і вимогами до виконання індивідуального завдання можна ознайомитись на сторінці курсу у Moodle: <https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11343>

**ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТУ
Силабус навчальної дисципліни**

Контрольний захід		Термін виконання	% від загальної оцінки
Поточний контроль (max 60%)			
Змістовий модуль 1 (розділ 1)	Вид теоретичного завдання (тестування, опитування та ін.)	Тиждень 1-3	5
	Вид практичного завдання (виконання ситуаційних завдань)	Тиждень 1-3	10
Змістовий модуль 2 (розділ 2)	Вид теоретичного завдання (тестування, опитування та ін.)	Тиждень 5-6	5
	Вид практичного завдання (виконання ситуаційних завдань)	Тиждень 5-6	10
Змістовий модуль 3 (розділ 3)	Вид теоретичного завдання (тестування, опитування та ін.)	Тиждень 8-9	5
	Вид практичного завдання (виконання ситуаційних завдань)	Тиждень 8-9	10
Змістовий модуль 4 (розділ 4)	Вид теоретичного завдання (тестування, опитування та ін.)	Тиждень 10-11	5
	Вид практичного завдання (виконання ситуаційних завдань)	Тиждень 10-11	10
Підсумковий контроль (max 40%)			
Залікова контрольна робота			20
Захист індивідуального завдання			20
Разом			100%

Шкала оцінювання: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

РОЗКЛАД КУРСУ ЗА ТЕМАМИ І КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Тиждень і вид заняття	Тема заняття	Контрольний захід	Кількість балів
Змістовий модуль 1			
Тиждень 1 Лекція 1 Семинар 1	Сутність соціально-економічного розвитку територій	Тестування за темою, опитування, робота на практичному занятті, виконання ситуаційних завдань	5
Тиждень 2 Лекція 2	Інституційно-правова база соціально-		

**ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТУ**
Силабус навчальної дисципліни

	економічного розвитку територій		
Тиждень 3 Лекція 3 Семинар 2	Інституційно-правова база соціально-економічного розвитку територій	Тестування за темою, опитування, робота на практичному занятті, виконання ситуаційних завдань	5
Змістовий модуль 2			
Тиждень 4 Лекція 4	Методологія формування та впровадження програм соціально-економічного розвитку територій		
Тиждень 5 Лекція 5 Семинар 3	Систематизація об'єктів та суб'єктів соціально-економічного розвитку територій	Тестування за темою, опитування, робота на практичному занятті, виконання ситуаційних завдань	5
Тиждень 6 Лекція 6	Систематизація об'єктів та суб'єктів соціально-економічного розвитку територій	Письмова контрольна робота Тестування в системі Moodle (за змістовими модулями 1,2)	5 10
Змістовий модуль 3			
Тиждень 7 Лекція 7,8	Ієрархія стратегій соціально-економічного розвитку територій		
Тиждень 8 Семинар 4	Середовище формування стратегій соціально-економічного розвитку	Тестування за темою, опитування, робота на практичному занятті, виконання ситуаційних завдань	5
Тиждень 9 Лекція 9	Інноваційний вектор Середовище формування стратегій соціально-економічного розвитку	Письмова контрольна робота	10
Змістовий модуль 4			
Тиждень 9 Лекція 10	Аналіз стратегій та програм регіонального соціально-економічного розвитку України		
Тиждень 10 Семинар 5	Аналіз стратегій та програм регіонального соціально-економічного розвитку України	Тестування за темою, опитування, робота на практичному занятті, виконання ситуаційних завдань	5
Тиждень 11 Лекція 11	Формування регіональної стратегії соціально-економічного розвитку	Тестування в системі Moodle (за змістовими модулями 1,2)	10

ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА

Книги:

Основна:

1. Лазарева О. В. Соціально-економічний розвиток сільських територій : навч. посіб. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. 128 с.
2. Калетнік Г. М., Гончарук І. В., Ємчик Т. В., Лутковська С. М. Аграрна політика та земельні відносини. Вінниця: ВНАУ, 2020. 307 с.
3. Збарський В.К., Мацибора В.І., Чалий А.А. та ін. Економіка сільського господарства: навчальний посібник / За ред. В.К.Збарського і В.І. Мацибори. Київ: Каравелла, 2016. 312 с.

4. Аграрна економіка : навч. посіб. / В. Я. Білоножка, І. І. Мостов'як, В. П. Карпенко, С. П. Полторецький, А. П. Березовський; за ред. В. Я. Білоножка. Умань : Видавець «Сочінський М. М.», 2016. 418 с.
5. Вакуленко В., Гринчук Н., Борщ Г. Місцевий економічний розвиток. Посібник для викладача. Київ, 2018. 103 с.
6. Аграрна політика Європейського Союзу: виклики та перспективи : монографія // за ред. проф. Т. О. Зінчук. Київ: «Центр учбової літератури», 2019. 494 с.

Додаткова:

1. Ремига О. Посібник з економічного розвитку сільських територій. Київ, 2015. 108 с.
2. Залізко В. Д. Теоретичні, методологічні та практичні передумови розвитку сільських територій у контексті зміцнення їх економічної безпеки : навчальний посібник. Lambert Academic Publishing. 2017. 85 с
3. Андрійчук В. Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: підручник. Київ: КНЕУ, 2013. 779 с.
4. Дем'яненко С. І. Менеджмент аграрних підприємств: навч. посібник. Київ: КНЕУ, 2005. 347 с.
5. Дусановський С.Г. Організація та планування виробництва в агропромислових підприємствах: консп. лекцій. Тернопіль : ТНЕУ, 2011. 241 с.
6. Соціально-економічний розвиток сільських територій: навчальний посібник / За ред. В.К. Терещенка. Київ, 2011. 348 с.
7. Морозюк Н. В. Організаційно-економічні засади сталого розвитку сільських територій: монографія. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2014. 304с.
8. Прокопа І. В., Беркута Т. В. Господарства населення в сучасному аграрному виробництві і сільському розвитку. Київ, 2011. 240 с.
9. Дієсперов В. С. Сталий сільський розвиток: проблеми становлення: монографія. Київ, 2011. 216 с.
10. Бахчиванжи Л. А. Диверсифікація діяльності та перспективи соціально-економічного розвитку аграрних підприємств: моногр. Одеса, 2013. 92 с.
11. Карпенко В. В. Механізми забезпечення комплексного розвитку сільських територіальних громад: монографія. Одеса, 2012. 326 с.
12. Ключник А. В. Формування і розвиток економічного потенціалу сільських територій України: монографія. Миколаїв, 2011. 468 с.
13. Соціально-економічні засади розвитку сільських територій (економіка, підприємництво і менеджмент): монографія / за ред. М. Й. Маліка. Київ : ННЦ «Ін-т аграр. Економіки», 2012. 639 с.
14. Studies on the Agricultural and Food Sector in Central and Eastern Europe. Edited by Leibniz Institute of Agricultural Development in Central and Eastern Europe IAMO. 2009. Volume 49. URL: <http://econpapers.repec.org/bookchap/zbwiamost/49.htm>

15. Augère-Granier M.-L. Supporting young farmers in the EU. URL: <https://epthinktank.eu/2015/06/19/supporting-young-farmers-in-the-eu/>

16. Дугієнко Н. О., Колобердянко І. І., Приц К. А. Тенденції та проблеми сільськогосподарського землекористування в Україні. *Інфраструктура ринку*. 2020. № 49. С. 32-39. URL: <http://www.market-infr.od.ua/uk/49-2020>.

17. Дугієнко Н. О., Лева В. Е. Сучасні тенденції розвитку аграрного сектору України. *Науково-практичний журнал «Інфраструктура ринку»*. 2018. № 25. С. 125-131.

18. Дугієнко Н., Овчаренко І. Теоретичні засади раціонального сільськогосподарського землекористування. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. № 21. С. 510-516. (Index Copernicus).

19. Дугієнко Н. О., Дьякова С. Еколого-економічні проблеми використання земель у сільському господарстві України. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2017. № 2. С. 67-74.

Інформаційні ресурси:

1. Колесников В.І. Світовий досвід розвитку сільських територій. *Ефективна економіка*. 2014. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2956>.

2. Сільськогосподарське дорадництво у світі. URL: <http://www.dorada.org.ua/nadpomogu-doradniku/silskogospodarskedoradnitstvo-u-sviti.html>.

3. Газуда Л. М., Герцег В. А. Міжнародний досвід забезпечення розвитку сільських територій. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Випуск 17, 2018. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/17_1_2018ua/12.pdf

4. Європейський інформаційно-дослідницький центр. Європейський досвід законодавчого регулювання державної підтримки та розвитку сільських населених пунктів. URL: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28885.pdf>

5. Указ Президента України Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року від 30 вересня 2019 року № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>

6. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення» від 31.03.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/552-20#Text>

7. Напрямки державної політики щодо екологізації національної економіки: Аналітична записка. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/807/>

8. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 № 1264-ХІІ (зі змінами від 22.0.2018 р.). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>.

9. Концепція національної екологічної політики України на період до 2020 р., схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2007 р. № 880-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/880-2007-%D1%80#Text>.

10. Закон України «Основні засади (Стратегія) державної екологічної політики на період до 2030 року» від 28.02.2019 р. № 2697-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19>.

РЕГУЛЯЦІЇ І ПОЛІТИКИ КУРСУ²

Відвідування занять. Регуляція пропусків.

Відвідування занять є обов'язковим компонентом. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі (змішана форма навчання) за погодженням із керівником курсу. Відпрацювання пропущених занять має бути регулярним за домовленістю з викладачем у години консультацій, щоб недопустити накопичення відпрацювань. За умови систематичних пропусків може бути застосована процедура повторного вивчення дисципліни (див. посилання на Положення у додатку до силабусу).

Політика щодо дедлайнів і перескладання: роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика академічної доброчесності

Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т. ч. із використанням мобільних пристроїв). Кожний студент зобов'язаний дотримуватися принципів академічної доброчесності. Письмові завдання з використанням часткових або повнотекстових запозичень з інших робіт без зазначення авторства – це *плагіат*. Використання будь-якої інформації (текст, фото, ілюстрації тощо) мають бути правильно процитовані з посиланням на автора! Якщо ви не впевнені, що таке плагіат, фабрикація, фальсифікація, порадьтеся з викладачем. До студентів, у роботах яких буде виявлено списування, плагіат чи інші прояви недоброчесної поведінки можуть бути застосовані різні дисциплінарні заходи (див. посилання на Кодекс академічної доброчесності ЗНУ в додатку до силабусу).

Використання комп'ютерів/телефонів на занятті

Використання мобільних телефонів, планшетів та інших гаджетів під час лекційних та практичних занять дозволяється виключно у навчальних цілях (для уточнення певних даних, отримання довідкової інформації, під час он-лайн тестування тощо). Під час занять заборонено надсилання текстових повідомлень, прослуховування музики, перевірка електронної пошти, соціальних мереж тощо. Будь ласка, не забувайте активувати режим «без звуку» до початку заняття. Під час виконання заходів контролю (контрольних робіт, іспитів) використання гаджетів заборонено. У разі порушення цієї заборони роботу буде анульовано без права перескладання.

Комунікація

Очікується, що студенти перевірятимуть інформацію на сторінці дисципліни в Moodle та реагуватимуть своєчасно. Всі робочі оголошення будуть розміщуватимуться в Moodle. Будь ласка, перевіряйте повідомлення вчасно.

² Тут зазначається все, що важливо для курсу: наприклад, умови допуску до лабораторій, реактивів тощо. Викладач сам вирішує, що треба знати студенту для успішного проходження курсу!

ДОДАТОК ДО СИЛАБУСУ ЗНУ – 2020-2021 рр.

ГРАФІК НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ 2020-2021 н. р. (посилання на сторінку сайту ЗНУ)

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ. Студенти і викладачі Запорізького національного університету несуть персональну відповідальність за дотримання принципів академічної доброчесності, затверджених **Кодексом академічної доброчесності ЗНУ**: <https://tinyurl.com/ya6yk4ad>. Декларація академічної доброчесності здобувача вищої освіти (додається в обов'язковому порядку до письмових кваліфікаційних робіт, виконаних здобувачем, та засвідчується особистим підписом): <https://tinyurl.com/y6wzzlu3>.

НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ. Перевірка набутих студентами знань, навичок та вмінь (атестації, заліки, іспити та інші форми контролю) є невід'ємною складовою системи забезпечення якості освіти і проводиться відповідно до *Положення про організацію та методу проведення поточного та підсумкового семестрового контролю навчання студентів ЗНУ*: <https://tinyurl.com/y9tve4lk>.

ПОВТОРНЕ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН, ВІДРАХУВАННЯ. Наявність академічної заборгованості до 6 навчальних дисциплін (в тому числі проходження практики чи виконання курсової роботи) за результатами однієї екзаменаційної сесії є підставою для надання студенту права на повторне вивчення зазначених навчальних дисциплін. Порядок повторного вивчення визначається *Положенням про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін та повторного навчання у ЗНУ*: <https://tinyurl.com/y9pkmmp5>. Підстави та процедури відрахування студентів, у тому числі за невиконання навчального плану, регламентуються *Положенням про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів у ЗНУ*: <https://tinyurl.com/ycds57la>.

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА. Порядок зарахування результатів навчання, підтверджених сертифікатами, свідоцтвами, іншими документами, здобутими поза основним місцем навчання, регулюється *Положенням про порядок визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті*: <https://tinyurl.com/y8gbt4xs>.

ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, регламентуються *Положенням про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ЗНУ*: <https://tinyurl.com/ycyfws9v>. Конфліктні ситуації, що виникають у сфері стипендіального забезпечення здобувачів вищої освіти, вирішуються стипендіальними комісіями факультетів, коледжів та університету в межах їх повноважень, відповідно до: *Положення про порядок призначення і виплати академічних стипендій у ЗНУ*: <https://tinyurl.com/yd6bq6p9>; *Положення про призначення та виплату соціальних стипендій у ЗНУ*: <https://tinyurl.com/y9r5dpwh>.

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА. Телефон довіри практичного психолога (061)228-15-84 (щоденно з 9 до 21).

ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ. Уповноважена особа з питань запобігання та виявлення корупції (Воронков В. В., 1 корп., 29 каб., тел. +38 (061) 289-14-18).

РІВНІ МОЖЛИВОСТІ ТА ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ. Центральні входи усіх навчальних корпусів ЗНУ обладнані пандусами для забезпечення доступу осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. Допомога для здійснення входу у разі потреби надається черговими охоронцями навчальних корпусів. Якщо вам потрібна спеціалізована допомога, будь-ласка, зателефонуйте (061) 228-75-11 (начальник охорони). Порядок супроводу (надання допомоги) осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення у ЗНУ: <https://tinyurl.com/ydhcsagx>.

РЕСУРСИ ДЛЯ НАВЧАННЯ. Наукова бібліотека: <http://library.znu.edu.ua>. Графік роботи абонементів: понеділок – п'ятниця з 08.00 до 17.00; субота з 09.00 до 15.00.

ЕЛЕКТРОННЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАННЯ (MOODLE): <https://moodle.znu.edu.ua>

Якщо забули пароль/логін, направте листа з темою «Забув пароль/логін» за адресами:

- для студентів ЗНУ - moodle.znu@gmail.com, Савченко Тетяна Володимирівна
- для студентів Інженерного інституту ЗНУ - alexvask54@gmail.com, Василенко Олексій Володимирович

У листі вкажіть: прізвище, ім'я, по-батькові українською мовою; шифр групи; електронну адресу.

Якщо ви вказували електронну адресу в профілі системи Moodle ЗНУ, то використовуйте посилання для відновлення паролю <https://moodle.znu.edu.ua/mod/page/view.php?id=133015>.

Центр інтенсивного вивчення іноземних мов: <http://sites.znu.edu.ua/child-advance/>

Центр німецької мови, партнер Гете-інституту: <https://www.znu.edu.ua/ukr/edu/ocnu/nim>

Школа Конфуція (вивчення китайської мови): <http://sites.znu.edu.ua/confucius>